

maciju da je tokom godine Udruženje osiguralo dva projekta na čijoj implementaciji rade zainteresirani članovi i članice.

Ovom prilikom Udruženje žena sudija u Bosni i Hercegovini želi sretnu i uspješnu 2014. godinu svim svojim članovima i članicama, kolegama i partnerima.

RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I BORBA PROTIV NASILJA KAO LJUDSKO PRAVO

Načelo jednakosti i ravnopravnosti spolova predstavlja jedan od osnovnih standarda poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Brojni su međunarodni i regionalni dokumenti koji imaju za cilj unapređenje i promociju principa ravnopravnosti spolova i osiguranje zaštite od diskriminacije na spolnoj osnovi. Univerzalna deklaracija Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima (UDHR) od 10. decembra 1948. godine daje ista prava i odgovornosti podjednako svim ženama i muškarcima samo na osnovu njihove pripadnosti ljudskom rodu, a bez obzira na bilo koju društvenu ulogu ili odnos u kojima se nalaze. Konvencija UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) od 18. decembra 1979. godine potvrđuje pravo žene na slobodu od diskriminacije i postavlja osnovne principe za zaštitu ovog prava. Ona uspostavlja okvir za nacionalnu akciju za okončanje diskriminacije i pruža osnovu za postizanje jednakosti muškaraca i žena kroz osiguranje ženama jednakog pristupa i mogućnosti u sferi političkog i javnog života, kao što su obrazovanje, zdravlje i zapošljavanje. Konvencija Vijeća Evrope

U ovom broju:

- » Uvod
- » Ravnopravnost spolova i borba protiv nasilja kao ljudsko pravo
- » "Sextortion" kao oblik rodno zasnovanog nasilja
- » Radionica Udruženja žena sudija u BiH, Mostar
- » Radionica izgradnje kapaciteta UŽS: "Pravosudno liderstvo i pravni razvoj"
- » Studijska posjeta sudovima savezne države Oregon
- » Strateško planiranje aktivnosti Udruženja žena sudija u BiH
- » Projekti Udruženja žena sudija u BiH (saradnja sa ambasadama SAD i švicarske Konfederacije)
- » Radionica Udruženja žena sudija u BiH, Teslić
- » Skupština Udruženja žena sudija u BiH
- » Udruženje kroz brojeve

UVOD

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji,

Zadovoljstvo nam je predstaviti vam četvrti broj Biltena Udruženja žena sudija u Bosni Hercegovini. Kao što možete pročitati u ovom broju, u 2013. godini Udruženje je znatno ojačalo, postalo prepoznatljivije, a članstvo je prošireno velikim brojem novih članica i članova. Tokom Skupštine Udruženja, koja je održana krajem decembra, sutkinja Adisa Zahiragić je ponovno izabrana za predsjednicu Udruženja zbog svog prethodnog nesebičnog zalaganja, uspješnog rada i širenja ideje o značaju Udruženja.

U ovom broju možete pročitati dva stručna članka: jedan o problemu iznuđivanja seksa s pozicije moći (sextortion), a drugi o ravnopravnosti spolova u kontekstu ljudskih prava. Bilten također sadrži prikaze stručnih radionica i susreta članica, te prikaz studijske posjete Sjedinjenim Američkim Državama. Posebno zadovoljstvo nam je podijeliti infor-

o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz 2011. godine (Konvencija iz Istambula) ima za cilj zaštititi žene od svih oblika nasilja i ukloniti nasilje nad ženama i nasilje u porodici, pridonijeti suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promicati punu ravnopravnost žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena.

Kao članica Vijeća Evrope, Bosna i Hercegovina se obavezala pristupiti unapređenju i promociji principa ravnopravnosti spolova i osigurati zaštitu od diskriminacije na spolnoj osnovi. Tako se krenulo u proces usklađivanja domaćeg pravnog i institucionalnog okvira sa standardima međunarodne zajednice u cilju eliminiranja postojeće diskriminacije među spolovima. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini iz 2003. godine predstavlja najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje tog principa u javne politike i propis pridržavajući se standarda definiranih Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena. Entitetski zakoni o zaštiti nasilja u porodici, Gender akcioni plan i Strategija prevencije i borbe protiv nasilja u porodici slijede međunarodne standarde osiguravanja sigurnosti žrtava, djelotvorno gonjenje i kažnjavanje počinilaca djela nasilja u porodici.

Ustav Bosne i Hercegovine, kao i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda s protokolima (u daljem tekstu: Evropska konvencija), koja je direktno inkorporirana u Ustav Bosne i Hercegovine, sadrži osnovne odredbe za osiguranje ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključujući zabranu diskriminacije po osnovu spola. Ova konvencija predstavlja temeljni instrument zaštite ljudskih prava

u Evropi, a Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: Evropski sud), kao mjerodavno tijelo za provedbu Evropske konvencije, najefikasniji je međunarodni mehanizam zaštite ljudskih prava, čije su odluke od velikog utjecaja na zakonodavstvenu i sudsku praksu država članica Vijeća Evrope.

U bogatoj praksi ovog suda, koja traje od 1959. godine, relativno je mali broj predmeta koje je sud razmatrao a koji se tiču problematike ravnopravnosti spolova. Ovo svakako ne znači da je kršenje prava na spolnu jednakopravnost rijetka pojava, nego se čini da svoje opravdanje može naći u činjenici da je Evropska konvencija, kao i većina ostalih relevantnih međunarodnih instrumenata zaštite ljudskih prava, donesene nedugo nakon Drugog svjetskog rata, pa je primarni cilj Evropske konvencije bio sprečavanje nastanka novih totalitarnih država na evropskom tlu, a Evropski sud se fokusirao na pitanja reguliranja javne sfere, odnosno zaštite od miješanja države u slobodu pojedinca. Time je problematika pozitivne obaveze države u zaštiti prava u odnosima u kojima javna vlast ne učestvuje, nego se tiče odnosa između privatnopravnih subjekata, marginalizirana.

Analiza odluka Evropskog suda koja se tiče problematike ravnopravnosti spolova pokazuje da je većina ovih odluka donesena u posljednjem desetljeću te da ovaj sud postaje znatno rodno osjetljiviji. Sudska praksa ovog Suda bavila se pitanjima spolne diskriminacije, nasilja nad ženama i reproduktivnog samoodređenja. Posebno je interesantna praksa Suda u predmetima koji se tiču nasilja nad ženama, koja se može podijeliti u četiri skupine: seksualno nasilje, nasilje u porodici,

ekonomsko nasilje i spolno sakaćenje. Zbog ograničenosti prostora, dotaći ćemo se samo pitanja nasilja.

U predmetima koji se tiču seksualnog nasilja Evropski sud je strogo procjenjivao djela i propuste države, vodeći se prije svega pitanjem šta se smatra efikasnom zaštitom od seksualnog nasilja, posebno u odnosu na ranjive skupine žena (pripadnice etničke manjine, osobe s duševnim teškoćama, maloljetnice). Državama su nametnute obaveze vođenja krivičnih postupaka u svim slučajevima nedobrovoljnih seksualnih odnosa, kao i u slučaju kada žrtva ne pruža otpor (X. i Y. protiv Holandije, M. C. protiv Bugarske); ukidanja proceduralnih prepreka gonjenju nedobrovoljnih seksualnih akata (X. i Y.); efikasna istraga i progon za ta krivična djela (Aydin protiv Turske, M. C. protiv Bugarske), što uključuje obavezu da se žrtva ginekološki ispita od kompetentnih osoba na senzibilan način (Aydin protiv Turske), odnosno da se u slučaju spolnog odnosa od osobe koja je poznata žrtvi, gdje ne postoji jasan dokaz o primjeni sile, ispituju sve druge okolnosti slučaja (I. G. protiv Moldavije).

U predmetima nasilja u porodici Evropski sud se, kao i u slučajevima seksualnog nasilja, bavio pitanjem prava i obaveze države u sprečavanju nasilja. Propusti države su se različito manifestirali: u propustu sprečavanja ubistva, nepodnošenju krivične prijave, savjetovanje žrtve o načinu na koji može odustati od gonjenja (Kontrova protiv Slovačke), neodgovaranje na hitan poziv, neprovođenje istrage, kratkotrajno i neadekvatno provođenje mjere psihijatrijskog liječenja (Tomašić protiv Hrvatske), nepostojanje zaštitnih mjera ili propust njihovih izricanja (Opuz protiv Turske) te

zastoj u postupku privremenog odlučivanja o skrbništvu nad djetetom u kontekstu nasilja u porodici (Bevacqua i S. protiv Bugarske), kao i sprečavanja fizičkog nasilja u porodici u obliku nepostojanja zaštitnih mjera i nepružanja pomoći žrtvi od policije. U predmetima Kontrova, Tomašić i Opuz posljedica propusta je bila smrt člana porodice. U predmetu Kontrova apelantčin suprug, višegodišnji nasilnik, ubio je njihovu maloljetnu djecu, a potom počinio samoubistvo. U predmetu Tomašić muž/otac je nakon niza ozbiljnih prijetnji supruzi, za koje je bio osuđen na kaznu zatvora od pet mjeseci, ubio suprugu i dijete, a potom i sebe, samo mjesec dana nakon isteka izdržavanja kazne zatvora, kada mu je i prestala mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja premda je prema nalazu vještaka neuropsihijatra bilo neophodno kontinuirano psihijatrijsko liječenje. Valja primijetiti da i u entitetskim zakonima – Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine (član 74) i Krivičnom zakonu Republike Srpske (član 58), ne postoji mogućnost produženja obaveznog psihijatrijskog liječenja nakon odsluženja kazne zatvora za one kojima je takvo liječenje potrebno, a što je Evropski sud podrgrnuo kritici smatrajući da takve mjere nisu bile odgovarajuće u zaštiti žrtve od nasilnika.

Evropski sud je u ovim i sličnim predmetima razmatrao povredu člana 2. i 3. Konvencije (pravo na život i zabranu mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, a u nekim i povredu prava na privatni i porodični život iz člana 8. Konvencije. U presudi Opuz protiv Turske iz 2009. godine sud je prvi put u predmetima nasilja u porodici utvrdio kršenje člana 14. Konvencije (zabranu diskriminacije) u vezi sa članovima 2. i 3, sma-

trajući da je nasilje kojem su bile izložene žrtve (supruga i punica počinitelja koju je i ubio) rodno zasnovano nasilje koje uglavnom pogađa žene, te da pasivnost pravosudnih organa ohrabruje počinitelje. Sud je smatrao da, neovisno o provedenoj reformi u oblasti nasilja u porodici u Turskoj, odsustvo reagiranja pravosuđa i odustajanje od krivičnog gonjenja počinitelja zbog činjenice da su žrtve savjetovane od policije da povuku prijave, odugovlačenje postupka i neadekvatno preblago sankcioniranje počinitelja, s obrazloženjem da se radi o „porodičnom problemu“, ukazuje na to da Turska nije bila istinski posvećena rješavanju problema nasilja u porodici.

Evropski sud je detaljno razmotrio propuste tuženih država i nametnuo im sljedeće obaveze u zaštiti ljudskih prava: 1. uspostaviti djelotvoran pravni okvir – kriminalizirati sve akte porodičnog nasilja, ukinuti prepreke krivičnom gonjenju, kao npr. zahtjev da žrtva pokrene postupak (predmeti Bevacqua protiv Bugarske, Opuz protiv Turske); uvesti zaštitne mjere (Bevacqua, Opuz); 2. pružiti direktnu zaštitu u slučaju nasilja: izreći i efikasno provesti zaštitne mjere; kao i širok spektar mjera policijske zaštite, uključujući pratnju, pretrage, lišenje slobode i pritvor počinitelja; provesti psihijatrijsko liječenje počinitelja; ocijeniti rizik pri izlasku iz pritvora/zatvora; izreći mjere porodičnopravne zaštite; 3. efikasno istražiti kršenja, osuditi počinitelje te kompenzirati žrtve. Namećući širok spektar pozitivnih obaveza primjenom rodno senzitivnog pristupa, sud je potvrdio nasilje u porodici kao teško kršenje ljudskih prava.

Dakle, može se zaključiti da je Evropski sud prepoznao nasilje nad ženama kao kršenje fundamental-

nih ljudskih prava, a i kao oblik diskriminacije, nametnuvši državama širok spektar obaveza, uključujući uspostavu efikasnog zakonodavstva koje poštuje autonomiju žena te štiti njihov fizički i psihički integritet, uspostavlja mjere direktne zaštite, efikasno gonjenje, kažnjavanje počinitelja i reparaciju žrtve.

Bosna i Hercegovina odnosno njeni entiteti usvojili su pravne okvire za osiguranje ravnopravnosti spolova i zaštitu nasilja u porodici, izradu programa mjera radi postizanja jednakosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti. Postepeno se razvija i sudska praksa iz oblasti nasilja u porodici, što daje ohrabrenje da će se prevazići postojeći raskorak između standarda zaštite ljudskih prava žena i doživljenog iskustva neravnopravnosti s kojima se žene svakodnevno suočavaju, a o čemu moraju javno govoriti i istraživati na putu stvaranja rodno senzitivnog bosanskohercegovačkog društva koje ne prihvata nasilje kao neizbježan dio života.

**Sanela Kovač-Grabonjić,
sutkinja Kantonalnog
suda u Sarajevu**

“SEXTORTION” KAO OBLIK RODNO ZASNOVANOG NASILJA

Svi koji se bave problematikom rodno zasnovanog nasilja moraju imati na umu da je sextortion po svom karakteru i većini manifestacija jedan od njegovih pojavnih oblika kojem se, nažalost, u dosadašnjem periodu nije posvećivalo dovoljno pažnje. U društvu hegemoniziranom od muškaraca nekako se podrazumijeva da žena svoj uspjeh može i treba da postigne upravo na način da koristi svoje vlastito tijelo i izgled kako bi pribavila naklonost onih muškaraca

koji se nalaze na pozicijama moći. Problem, međutim, nastaje onda kada se muškarci olako vode mišlju da mogu koristiti svoju društvenu hegemoniju i od svake žene koja im se sviđa zahtijevati stanovite usluge. To samo po sebi ne bi trebalo predstavljati problem ako je žena u poziciji da kaže odlučno „ne“ u takvim situacijama. No čak i tada muškarac će posegnuti za zloupotrebom moći (ne samo fizičke) i primorat će ženu da „igra po njegovim pravilima“, ili će je u protivnom dovesti do toga da snosi negativne posljedice njenog odbijanja da se povinuje njegovim željama i nagonima.

U društvu izrazite podzastupljenosti žena na pozicijama moći, kakvo je bosanskohercegovačko, žene su u pravilu u podređenom položaju i ne mogu se adekvatno zaštititi u slučaju da se prema njima vrši ova vrsta pritiska, pa se opravdano postavlja pitanje koja je alternativa preostala ženama kako ne bi dovele u pitanje svoj, u bosanskohercegovačkim prilikama, ionako krhak materijalni i egzistencijalni položaj. Pitanje je i da li sve žene koje su na pozicijama moći stvari percipiraju na ovakav način i uviđaju stvarnu neravnopravnost, ovog puta između žena koje idu „linijom manjeg otpora“ i žena koje se suprotstavljaju ovoj vrsti njihove kako lične tako i profesionalne devalvacije.

Ako se polazi od općeprihvaćene definicije nasilja kao svakog djelovanja prema drugoj ili prema drugim osobama koje ta osoba ili te osobe ne odobravaju, može se zaključiti da samo onda kada žena ne izražava vlastiti pristanak da bude predmetom seksualne iznude ili ucjene (seksualnog reketa) može biti govora o iznuđivanju seksa s pozicije

moći kao obliku nasilja. Sve mimo toga bio bi neki vid korupcije, koji ne mora da potpada pod vidove povrede i ugrožavanja seksualnog integriteta i seksualnih sloboda onako kako ih definira važeće zakonodavstvo iz ove oblasti.

No nije moguće ovu pojavu pratiti izvan društvenog konteksta, u prvom redu odnosa među spolovima, stvarne participacije žena u svim segmentima društva, te kulturoloških obrazaca i stereotipa koji utječu i na svijest žene, zbog čega žena ne dolazi u poziciju da uopće artikulira, a potom ni da afirmira ovaj problem. Slično je i kad se govori o drugim oblicima rodno zasnovanog nasilja (kao npr. nasilje u partnerskim odnosima). Evidentno je međutim da su određeni drugi oblici rodno zasnovanog nasilja već afirmirani dijelom i zbog toga što kod tih oblika ne postoji dilema oko toga da li se kod tih oblika radi o rodno zasnovanom nasilju ili ne. Istina, iznuđivanje seksa s pozicije moći nije se do sada ni zasebno obrađivalo, pa je to možda i ključni razlog zbog kojeg nema jasnog stajališta da li se tu radi o rodno zasnovanom nasilju ili nečem drugom. Nesporno je pak da se iznuđivanje seksa s pozicije moći itekako tiče rodni odnosa i da u značajnoj mjeri determinira položaj žena i muškaraca s obzirom na trenutnu konstelaciju društvenih odnosa, pa je zaključak da bi društvene organizacije koje se bave pitanjima gendera iznuđivanje seksa s pozicije moći obavezno morale uvrstiti u svoju agendu i pokloniti mu mnogo više pažnje.

**Edin Šaćirović, stručni saradnik,
Općinski sud Visoko**

MOSTAR: RADIONICA UDRUŽENJA ŽENA SUDIJA U BIH

Godišnje okupljanje i radionicu Udruženja žena sudija u BiH organizirali su Centar za sigurnost, razvoj i vladavinu prava (DCAF) i Atlantska inicijativa (AI) 23. i 24. marta u Mostaru. Posebnu podršku organizaciji radionice pružio je Ured američkog ministarstva pravde za razvoj, pomoć i obuku tužilaštava u prekomorskim zemljama (OPDAT). Tema radionice je bila „Prepoznavanje i sudski odgovor na seksualno uznemiravanje i nasilje na osnovu spola“. Pored toga, održana je i sesija na temu izbjegavanja profesionalnog sagorijevanja i stresa.

Teme radionice utvrđene su nakon niza konsultacija sa članicama Udruženja, koje se posebno zahtijevale mogućnosti za obuku u cilju unapređenja svojih profesionalnih kapaciteta.

Gosti izlagači bili su Avery Bakeley, zamjenica pomoćnika direktora Ureda za jednake mogućnosti za posluživanja u Ministarstvu pravde SAD-a i edukatorica u oblasti seksualnog uznemiravanja i rodne diskriminacije, i Hajrija Hadžiomero-vić-Muftić, federalna tužiteljica i ekspertica za provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Učešće gđe Bakeley je sponzorirao OPDAT. Na ovom okupljanju učestvovalo je 37 članica Udruženja, od toga trinaest iz RS-a.

RADIONICA U KONJICU: "PRAVOSUDNO LIDERSTVO I PRAVNI RAZVOJ"

U maju 2013. godine u Konjicu je održana dvodnevna radionica na temu "Pravosudno liderstvo i pravni razvoj", koju su organizirali i podržali DCAF, AI i OPDAT. Tokom godišnjeg okupljanja Udruženja žena sudija u BiH u Mostaru predstavnica OPDAT-a Ruth Plagenhoef najavila je jednodnevnu posjetu Bosni i Hercegovini američke sutkinje Okružnog suda u Oregonu Ann Aiken.

U okviru posjete Bosni i Hercegovini sutkinja Aiken održala je predavanje za više od 20 članica Udruženja. Tokom predavanja obuhvaćene su sljedeće teme:

- Žene u pravosuđu SAD-a: Kratka historija,
- Vladavina zakona: Uloga sudiskog liderstva u sudnici,
- Izricanje presuda: Razmatranja na temu sigurnosti zajednice i odgovornosti počinioca.

Pored izlaganja sutkinje Aiken, sutkinja Adisa Zahiragić je govorila o implementaciji Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, nastavljajući na taj način diskusiju o temi seksualnog uznemiravanja i nasilja u porodici započetu tokom susreta u Mostaru.

Sutkinja Aiken je u svojoj poruci naročito istaknula profesionalnu odgovornost sudija/sutkinja da budu lideri u sudnici i svojim zajednicama – čemu su dosljedni i strateški prioriteti Udruženja žena sudija.

Značajan broj članica Udruženja obratio se sutkinji Aiken i osoblju AI/DCAF-a kako bi izrazile poštovanje i zahvalnost sutkinji Aiken, a

njenu poruku su opisale kao inspirativnu.

Ovoj dvodnevnoj radionici prisustvovali su 23 sutkinje i sudije, devetnaest iz Federacije BiH i četiri iz Republike Srpske.

STUDIJSKA POSJETA SUDOVIMA SAVEZNE DRŽAVE OREGON

Centar za sigurnost, razvoj i vladavinu prava (DCAF) i Atlantska inicijativa (AI) su partnerske organizacije angažirane na višegodišnjem projektu „Rod i reforma pravosuđa u Bosni i Hercegovini“, koji se implementira na državnom i entitetskom nivou uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške. Aktivnosti projekta, pored jačanja Udruženja žena sudija u BiH i saradnje s entitetskim centrima za edukaciju sudija i tužilaca, uključuju i provođenje istraživanja o temama koje do sada nisu u dovoljnoj mjeri obrađivane u našem pravosuđu a odnose se na oblast ravnopravnosti spolova.

S tim u vezi, a na inicijativu Udruženja žena sudija u BiH, započeta je izrada priručnika "Sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u

BiH" kako bi se pomogla sistematičnija evaluacija slučajeva i debatiralo pitanje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti u slučajevima nasilja u porodici. U panel za izradu smjernica bilo je uključeno devet sudija iz Federacije BiH i Republike Srpske.

OPDAT Program, smješten u okviru Ambasade SAD u Sarajevu, prepoznao je značaj Smjernica i pozvao je sudije koje su sudjelovale u radu Panela da učestvuju u studijskoj posjeti sudovima američke Savezne Države Oregon u periodu od 4. do 10. oktobra 2013. godine. Studijsku posjetu su zajednički organizovali OPDAT, DCAF i Vrhovna sutkinja Federalnog okružnog suda Oregon Ann Aiken.

Sutkinja Aiken je lično organizovala studijsku posjetu za sudije i sudinice iz BiH, ugovarajući susrete sa visokopozicioniranim predstavnicima sudske i izvršne vlasti Savezne Države Oregon. Kao rezultat, sudije/sutkinje iz BiH su bili/e u mogućnosti da se upoznaju sa relevantnim akterima koji su posvećeni provođenju zakona i politika koje se odnose na nasilje u porodici.

U okviru posjete sudije su posjetile sudove okruga Lane, uključujući i Sud za maloljetnike, učestvovala u multidisciplinarnom sastanku za odgovore na nasilje u porodici s Erin Greenawald, pomoćnicom državnog pravobranioca, narednikom Toddom Baltzellom iz policijske sta-

nice Newberg-Dundee te s Ronelle Shankle iz Odjela pravobranilaštva za pružanje usluga žrtvama krivičnih djela. Imale su i sastanak s pravnom savjetnicom guvernera države Oregon za krivičnopravni sistem i korektivne mjere Heidi Moawad, prisustvovala saslušanjima, izricanju zaštitnih mjera, te aktivno učestvovala u diskusijama sa sudijama Vrhovnog suda države Oregon.

Sudije su učestvovala i u diskusiji o temi poziva na iznošenje odbrane (obrazloženja) zbog kršenja naloga suda koju je vodila sutkinja Kasabhai, te su posjetile maloljetnički sud Okruga Lane i posmatrale suđenja dodjele nadzora nad maloljetnicima.

Sudije su učestvovala u raspravi o korektivnim mjerama u zajednici i interventnom programu za zlostavljače s Laurom Ritchie, šeficom Odjela za nasilje u porodici, Andrewom Altmanom, supervizorom iz Odjela za nasilje u porodici, te dr. Chrisom Huffineom, direktorom organizacije Allies in Change.

O pitanjima krivičnog gonjenja u slučajevima nasilja u porodici sudije su imale priliku da razgovaraju sa sutkinjama Amy Holmes Hen i Maureen McKnight, Chrisom Mascalom, pomoćnikom okružnog tužioca koji radi na slučajevima porodičnog nasilja, i braniteljicom Cate Wollam.

Naročito je značajna bila diskusija o liderstvu sudija sa sudijom Vrhovnog suda Oregona Daveom Brewetrom i državnim pravobraniocem Hardyjem Myersom.

Pravni fakultet Univerziteta Oregon organizirao je prijem u čast sudija, a sudije su pozvane da kao gosti prisustvuju svečanom ručku u Rotary klubu grada Eugene, Oregon. Tokom

ručka Maida Čehajić je upoznala prisutne sa činjenicama koja se odnose na pitanja ravnopravnosti spolova u BiH, dok je sutkinja Adisa Zahiragić predstavila izazove s kojima se susreće pravosuđe u BiH kada je riječ o slučajevima porodičnog nasilja.

U okviru posjete sudu okruga Lane sudije su se sastale i sa sudijama Rooke-Ley, Chanti, Love i Spence, zamjenicima okružnog tužioca Zemper i Sabri, direktoricom Zakonodavnog zagovaranja sutkinjom Maureen McKnight i predstavnikom zakonodavne vlasti zastupnikom Williamsonom.

U studijskoj posjeti učestvovala su sudije: Biljana Vučetić (Osnovni sud Banja Luka), Dragan Uletilović (Osnovni sud Banja Luka), Branimir Maletić (Osnovni sud Gradiška), Adisa Zahiragić (Kantonalni sud Sarajevo), Amela Mahić-Samardžić (Općinski sud Sarajevo), Rada Bjeljac (Općinski sud Sarajevo), Jasmina Ćosić (Općinski sud Sarajevo), Sanela Grabonjić-Kovač (Kantonalni sud Sarajevo) i Darko Samardžić (Sud BiH).

STRATEŠKO PLANIRANJE AKTIVNOSTI UDRUŽENJA ŽENA SUDIJA U BIH

Centar za sigurnost, razvoj i vladavinu prava (DCAF) i Atlantska inicijativa (AI), u saradnji s Udruženjem žena sudija u BiH, organizirali su 16. novembra 2013. godine na Vlačiću Strateško planiranje Koordinacionog odbora Udruženja te članova/članica Udruženja koje su iskazale spremnost da učestvuju u projektima i inicijativama Udruženja tokom narednog perioda.

Tokom sastanka predstavljen je dosadašnji rad Udruženja. Učesnici su upoznati i s projektima koje Udruženje provodi u saradnji s ambasada-

dama Švicarske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH.

Učesnici su tokom sesije učestvovali u analizi projekata Udruženja žena sudija, kreirali plan provedbe projekata te se upoznali sa osnovama izvještavanja, monitoringa i evaluacije.

PROJEKTI UDRUŽENJA ŽENA SUDIJA U BIH

Zahvaljujući sve većoj vidljivosti i uspješno provedenim aktivnostima tokom 2013. godine, Udruženju žena sudija u BiH odobrena su dva projekta u vidu malih grantova američke i švicarske ambasade. Ugovori sa donatorima su potpisani i predsjednica Udruženja je odgovorna osoba za realizaciju projekata. Koordinacioni odbor Udruženja u proširenom sastavu je već usvojio plan aktivnosti provođenja projekata.

Projekt koji je podržala Američka ambasada u BiH odnosi se na podizanje svijesti među političarkama o seksualnoj eksploataciji s pozicije moći. U okviru projekta predviđeno je organiziranje tri sastanka (Sarajevo, Banja Luka i Brčko Distrikt) sutkinja iz Udruženja sa ženama iz politike (zakonodavna i izvršna vlast). Cilj je da se tokom sastanka razgovara sa ženama iz politike, koje treba informirati o problemu seksualne eksploatacije s pozicije moći u bosanskohercegovačkom društvu, o tome koliko je ovaj problem prepoznat u institucijama i da li je ova pojava adekvatno sankcionirana kroz važeće zakone, te da li je žrtva zaštićena. Udruženje je u tom pravcu kroz raniji projekt provelo istraživanje širom Bosne i Hercegovine. Na osnovu dobijenih rezultata zaključeno je da je pojava seksualne eksploatacije, i to prije svega žena, veoma prisutna u lokalnim institucijama (općine), na

fakultetima i u radnim sredinama. Američka vlada potiče sudstvo da se uključi u komunikaciju sa izvršnom i zakonodavnom vlasti prema ženama političarkama, da se daju objašnjenja o značaju ovog problema i potrebi izmjene zakona u tom pravcu. Sudije mogu vidjeti kroz predmete problem u implementaciji zakona, ali zakonodavna i izvršna vlast mora biti o tome obaviještena. Aktivnosti su počele u novembru i decembru 2013. i završavaju krajem januara 2014. godine.

Švicarski projekt se odnosi na jačanje kapaciteta Udruženja na nekoliko načina: kreiranje web stranice i novog promotivnog materijala Udruženja te organiziranje sastanaka članica Udruženja sa potencijalnim članstvom u cilju proširenja kapaciteta Udruženja. Sastanci se planirani u sljedećim gradovima: Istočno Sarajevo, Bijeljina, Bihać i Mostar. Aktivnosti počinju u januaru i završavaju s 31. julom 2014. godine. Cilj ovog projekta je povećan broj članova u Udruženju i veća vidljivost Udruženja u našoj pravosudnoj zajednici te snažnija komunikacija unutar naše zajednice.

Nadamo se da ćemo kroz ove male grantove opravdati povjerenje naših donatora, ostvariti željene ciljeve, otvoriti nove mogućnosti za projekte te ojačati naše kapacitete.

Adisa Zahiragić,
predsjednica Udruženja žena
sudija u BiH

RADIONICA UDRUŽENJA
ŽENA SUDIJA U BIH
TESLIĆ, 7-8. DECEMBRA 2013.

U organizaciji Udruženja žena sudija u BiH, Centra za sigurnost, razvoj i vladavinu prava (DCAF) i Atlantske inicijative (AI), u Tesliću je 7. i

8. decembra 2013. godine organizirana peta radionica Udruženja žena sudija u Bosni i Hercegovini. Radionici, tokom koje su predstavljeni priručnik Sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH i rezultati istraživanja „Utjecaj roda na bosanskohercegovačko pravosuđe“, prisustvovala su 23 članice Udruženja iz Federacije BiH i Republike Srpske.

Radionica je imala za cilj jačanje profesionalnih kapaciteta Udruženja žena sudija putem edukacije na temu nasilja u porodici i utjecaja roda na pravosuđe. Prvog dana je Heather Huhtanen (DCAF), zajedno sa sudijama Draganom Uletilovićem, Branimirom Maletićem i Darkom Samardžićem predstavila priručnik Sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH. Time je zvanično predstavljen materijal na čijoj izradi je učestvovalo devet sudija i sutkinja iz svih dijelova Bosne i Hercegovine. Posebno je značajno istaći da je kroz primjere iz prakse te grupni rad i vježbe predstavljen praktični značaj ovog priručnika za sudsku praksu u Bosni i Hercegovini.

Tokom drugog dana radionice Majda Halilović (Atlantska inicijativa) predstavila je rezultate istraživanja koje se odnosi na utjecaj roda na bosanskohercegovačko pravosuđe. Izneseni rezultati, statistički pokazatelji te primjeri iz svakodnevne prakse sudija, tužilaca i advokata pokazuju kakvu ulogu rod igra u sudskim procesima i odnosima u pravosuđu. Tokom diskusije i razmatranja slučajeva učesnici radionice su potvrdili da spol optuženog, sudije, tužioca ili advokata ili predodžbe o rodnim ulogama mogu utjecati na procese u pravosuđu.

Evaluacijski upitnici koje su popunili učesnici i učesnice radionice pokazali su izuzetno pozitivne povratne informacije. Učesnici i učesnice su se saglasili da je radionica unaprijedila njihovo znanje o pita-

njima nasilja u porodici i utjecaja roda na pravosuđe. Također su se složili da je radionica relevantna za njihov budući rad, saradnju s drugim sudionicima i jačanje kapaciteta Udruženja.

SKUPŠTINA UDRUŽENJA ŽENA SUDIJA U BIH

Kao finalna aktivnost Udruženja žena sudija u BiH tokom 2013. godine, 20. decembra je održana 4. skupština Udruženja, koju su organizirale članice Udruženja žena sudija, uz podršku Centra za sigurnost, razvoj i vladavinu prava (DCAF) i Atlantske inicijative (AI). Tokom zasjedanja, koje je održano u multimedijalnoj sali Kantonalnog suda u Sarajevu, okupilo je oko 30 članica i članova Udruženja.

Ovogodišnja skupština imala je poseban značaj zbog izbora za predsjednicu Udruženja, članove Suda časti i članove Koordinacionog odbora Udruženja. Za predsjednicu Udruženja izabrana je Adisa Zahiragić, sutkinja Kantonalnog suda. Izabrane članice Koordinacionog odbora su: Adisa Zahiragić, Amela Mahić-Samardžić, Ružica Jukić, Rada Bjeljac, Biljana Vučetić, Minka Kreho i Mediha Pašić. Predsjednica Koordinacionog odbora je Adisa Zahiragić. Članice Suda časti su: Nives Četojević, Dubravka Krajišnik i Zinaida Husić. Predsjednica Suda časti je Nives Četojević.

Sutkinja Amela Mahić-Samardžić prezentirala je projekte Udruženja, dok je predsjednica Udruženja Adisa Zahiragić prezentirala finansijski izvještaj Udruženja te saradnju s donatorima, udruženjima i drugim partnerskim organizacijama.

» 2013 U BROJEVIMA

Broj članova 1. januara 2012. iznosio je 86

Broj članova 15. decembra 2013. iznosio je 105

Radionice izgradnje kapaciteta:

4 (Prepoznavanje i sudski odgovori na seksualno uznemiravanje i nasilje na osnovu spola, Mostar; Pravosudno liderstvo i pravni razvoj, Konjic; Strateško planiranje aktivnosti Udruženja žena sudija u BiH, Vlačić; Predstavljanje priručnika Sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH i rezultata istraživanja "Utjecaj roda na bh. pravosuđe", Teslić)

Ukupni broj učesnika / učesnica na radionicama: 97

Sastanci Koordinacionog odbora: 1

8. jula 2013. godine, Sarajevo

Broj publikacija u čijoj izradi su članovi/članice Udruženja dali doprinos: 2

Učešće u međunarodnim događajima:

Studijska posjeta sudovima američke savezne države Oregon

Broj izdanja biltena: 2